

Sygn. akt III AUa 24/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Antonina Grymel (spr.)
Sędziowie	SSA Ewa Piotrowska SSA Jolanta Ansion
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2012r. w Katowicach

sprawy z odwołania Z. H. (Z. H.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku

z dnia 26 października 2011r. sygn. akt IX U 1014/11

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA A. Grymel /-/ SSA E. Piotrowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 24/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 maja 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w R. odmówił Z. H. przeliczenia podstawy wymiaru emerytury podnosząc, iż przeliczenie podstawy wymiaru emerytury obliczonej w myśl art. 183 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w części ustalonej zgodnie z art. 53 tej ustawy jest możliwe wyłącznie wówczas, gdy wynagrodzenie zostało uzyskane przed przyznaniem emerytury,

a zatem gdy wynagrodzenie za 2010r. zostałyby uzyskane w okresie 10 lat kalendarzowych poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę lub 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o emeryturę. Ponieważ w jej przypadku prawo do emerytury zostało

ustalone w 2010r. (od 26 grudnia 2010r.) na wniosek zgłoszony w 2010r., brak podstaw do przeliczenia podstawy wymiaru

w części obliczonej w myśl art. 53 ustawy z uwzględnieniem wynagrodzenia uzyskanego w 2010r.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona domagała się jej zmiany i przeliczenia podstawy wymiaru emerytury w części obliczonej zgodnie z art. 53 z uwzględnieniem wynagrodzenia uzyskanego w 2010r. stosownie do treści art. 110 powyższej ustawy.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania powołując się na okoliczności przytoczone w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Dodatkowo podano, iż stosownie do treści art. 183 ust. 6 tejże ustawy, do ponownego ustalenia wysokości emerytury

z tytułu podlegania ubezpieczeniu po dniu przyznania emerytury stosuje się jedynie art. 108, brak zaś odwołania do art. 110 i 111 ustawy.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku wyrokiem z dnia 26 października 2011r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał organ rentowy do ponownego ustalenia wysokości emerytury ubezpieczonej od dnia 1 kwietnia 2011r., przyjmując do obliczenia jej części, zgodnie z art. 53, wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 46,21% i kwotę bazową w wysokości 2.822,66 zł.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, iż Z. H. w dniu 22 listopada 2010r. złożyła wniosek o emeryturę, wnosząc o ustalenie podstawy wymiaru świadczenia w najkorzystniejszym dla niej wariantcie na podstawie dołączonych dokumentów, w tym zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu obejmującego lata 1999–2010.

Decyzją z dnia 7 stycznia 2011r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej emeryturę, poczynając od 26 grudnia 2010r.

Do obliczenia wysokości emerytury zgodnie z art. 53 przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, tj. z lat 1972–2009. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 45,59%. Do obliczenia tej części emerytury zastosowano kwotę bazową wynoszącą 2.716,71 zł.

Wysokość emerytury ustalona zgodnie z art. 183 wyniosła 1.030,89 zł.

Sąd I instancji podał także, iż w dniu 18 kwietnia 2011r. ubezpieczona wystąpiła o przeliczenie podstawy wymiaru emerytury, załączając zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu za 2010r., z którego wynika, iż pobierała wynagrodzenie za pracę do 31 marca 2011r.

Wskazał nadto, iż wskaźnik wysokości podstawy wymiaru części emerytury odwołującej obliczonej w myśl art. 53 ustawy z uwzględnieniem zarobków za 2010r. wynosi 46,21%, zaś emerytura wyliczona w oparciu o art. 53, a następnie przeliczona w oparciu o art. 111 ustawy emerytalnej wynosiłaby 1.115,56 zł.

Z kolei emerytura obliczona w oparciu o art. 53 tej ustawy i przeliczona w myśl jej art. 110 z zastosowaniem nowej kwoty bazowej, wynosiłaby 1.159,07 zł.

Bazując na powyższych ustaleniach Sąd Okręgowy uznał, iż odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Nie podzielił bowiem poglądu organu rentowego, iż przy obliczeniu emerytury ubezpieczonej w części ustalonej w myśl art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.), nie mają zastosowania art. 110 i 111 powołanej ustawy.

Sąd podniósł, iż przewidziany w art. 183 powyższej ustawy sposób ustalania wysokości emerytury wskazuje na tzw. mieszany charakter – odsyłający do obliczenia części świadczenia według dotychczasowych zasad określonych w art. 53.

Powołany przez organ rentowy art. 183 ust. 6 ustawy dotyczy ponownego ustalenia wysokości emerytury z tytułu podlegania ubezpieczeniu po dniu przyznania prawa do emerytury i odsyła do art. 108, z którego treści wynika zaś, że odnosi się on do emerytur obliczanych według zasad określonych w art. 26 ustawy.

Ubezpieczona tymczasem domagała się przeliczenia podstawy wymiaru tej części emerytury, która została obliczona w sposób określony w art. 53. Skoro zaś w art. 183 mamy odesłanie do art. 53 bez żadnych ograniczeń, a intencją ustawodawcy było, aby tę część świadczenia obliczać według zasad dotychczasowych, słusznie odwołująca powołuje się na art. 109 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie natomiast z treścią powyższego przepisu na wniosek emeryta lub rencisty wysokość emerytury określonej w art. 53 oraz renty ulega ponownemu ustaleniu na zasadach określonych w art. 110-113.

Z treści zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 5 kwietnia 2011r. wynika, iż ubezpieczona po przyznaniu emerytury, tj. od 27 grudnia do 31 grudnia 2010r. podlegała ubezpieczeniu z tytułu dalszego zatrudnienia i po uwzględnieniu zarobków za 2010r. wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzedniego.

Sąd Okręgowy zwrócił nadto uwagę, iż stosownie do treści art. 110 ust. 3 oraz art. 111 ust. 1 pkt 3 okres ostatnich 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu może przypadać przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości emerytury, wobec czego w przypadku odwołującej mogą to być lata do 2010r. włącznie, albowiem wniosek o ponowne ustalenie podstawy wymiaru emerytury został złożony w 2011r.

Mając powyższe na względzie Sąd I instancji w myśl art. 477¹⁴ § 2 kpc orzekł o zmianie zaskarżonej decyzji.

Apelację od przedstawionego rozstrzygnięcia wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości.

Powołując się na zarzut:

- naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 162, poz. 1118 ze zm.), poprzez jego niezastosowanie,
- naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 109 w związku z art. 110 ust. 3 oraz art. 111 ust. 1 pkt 3 powyższej ustawy poprzez ich błędne zastosowanie przy ponownym ustaleniu wysokości emerytury w części obliczonej w myśl art. 53 tej ustawy,

skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu podniósł, iż zgodnie z art. 183 powołanej ustawy emerytura przyznana na wniosek osoby urodzonej po dniu 31 grudnia 1948r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2009, wynosi:

1. 80% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
2. 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

Skarżący podkreślił, iż w jego ocenie, w razie podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym po dniu przyznania emerytury "mieszanej" przeliczenie takiego świadczenia następuje wyłącznie według zasad przewidzianych

dla emerytur wypłacanych z nowego systemu emerytalnego (art. 108). Wynika to bowiem wyraźnie z literalnego brzmienia art. 183 ust. 6, gdzie wskazano, iż do ponownego ustalenia wysokości emerytury, o której mowa w ust. 1-5, z tytułu podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym po dniu przyznania emerytury stosuje się art. 108.

Zwrócił także uwagę, iż Sąd Najwyższy niejednokrotnie i jednoznacznie wskazał, iż regulacje zawarte w przepisach przejściowych mają charakter odrębny, pełny i wyczerpujący, stąd też brak podstaw prawnych do stosowania art. 109 w związku z art. 110-113 ustawy emerytalnej, wobec braku wyraźnego odesłania do tego przepisu w treści art. 183.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasłużyła na uwzględnienie.

Spór w rozpatrywanej sprawie dotyczy wysokości emerytury Z. H. sprowadzając się do oceny, czy część świadczenia obliczona na podstawie art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) podlega ponownemu obliczeniu przy zastosowaniu reguł przewidzianych w art. 110 lub 111 cytowanej ustawy.

Rozstrzygnięcie powyższej kwestii wymaga przypomnienia, iż z dniem 1 stycznia 1999, tj. z chwilą wejścia w życie m.in. przepisów powołanej wyżej ustawy nowy system emerytalny reguluje uprawnienia do tego świadczenia wszystkich pracowników oraz osób ubezpieczonych z tytułu pracy na innej podstawie niż stosunek pracy, prowadzenia pozarolniczej działalności na własny rachunek lub z tytułu bycia duchownym – niezależnie od daty powstania stosunku ubezpieczenia i bez względu na wiek ubezpieczonego w dniu wejścia w życie reformy ubezpieczeń społecznych, jednakże w zależności od tego wieku zróżnicowane są zasady nabywania prawa i ustalania wysokości emerytury. Z tego względu system dzieli ubezpieczonych – według wieku w dniu wejścia w życie ustawy na: urodzonych przed 1 stycznia 1949r. oraz urodzonych po tej dacie, wprowadzając jednocześnie w Rozdziale 3 Działu II przepisy szczególne dotyczące emerytury dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r., zastrzegając w tym ostatnim przypadku, iż możliwość skorzystania z nich przysługuje wyłącznie tym ubezpieczonym, którzy określone warunki wymagane do przyznania emerytury spełnią do dnia 31 grudnia 2008r.

Na gruncie obecnego systemu przez emeryturę w systemie zdefiniowanego świadczenia rozumie się zatem nabycie prawa na zasadach dotychczasowych, tj. sprzed reformy, które zakładały możliwość uzyskania emerytury po spełnieniu warunku wieku emerytalnego (podstawowego lub niższego) oraz po osiągnięciu określonego stażu ubezpieczeniowego. Możliwe było też nabycie prawa do tzw. wcześniejszej emerytury (tj. mimo nieosiągnięcia wieku emerytalnego).

Dotychczasowe zasady nabycia prawa do emerytury zostały zachowane w sposób pełny, a więc zarówno co do zasad nabycia, jak i formuły wymiaru w odniesieniu do osób, które urodziły się przed dniem 1 stycznia 1949r. oraz w odniesieniu do wspomnianych wyżej niektórych osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r.

Zasady dotyczące ustalania wysokości emerytur dla wskazanych wyżej grup ubezpieczonych uregulowane zostały w Rozdziale 4 Działu II wspomnianej ustawy, zaś w odniesieniu do pozostałych ubezpieczonych wysokość emerytury ustalana jest w systemie zdefiniowanego świadczenia przy uwzględnieniu regulacji przewidzianej w art. 25-26 tejże ustawy.

Rozważając omawiane zagadnienie, w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 lipca 2007r. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na zróżnicowanie emerytur z uwagi na sposób ich obliczania podkreślając, iż emerytura dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948r. (Dział II Rozdział 1 ustawy) obliczana jest na nowych zasadach, tj. zasadach wynikających z przepisów art. 25-26 ustawy. Podstawę jej obliczenia stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc,

od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego. Ostatecznie emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z zastrzeżeniem art. 183 ustawy, mającym zastosowanie do wniosków zgłaszanych w latach 2009-2013.

Bez wątplenia przypadająca na dzień 22 listopada 2010r. data złożenia przez ubezpieczoną (urodzoną w dniu (...)) wniosku o emeryturę, sytuuje ją wśród osób, dla których podstawę przyznania przedmiotowego świadczenia stanowi art. 24 omawianej ustawy, zgodnie z ust. 1 którego ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn,

z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a i 50e i 184, które nie dotyczą rozpatrywanego przypadku. Z kolei sposób ustalenia wysokości przysługującej jej emerytury określa art. 183 owej ustawy, stanowiący w ust. 2, iż emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948r., która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2010 wynosi:

1. 70% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz
2. 30% emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

Redakcja powołanego przepisu oznacza tym samym, iż przewidziana w nim metoda ustalania wysokości emerytury wskazuje na tzw. mieszany jej charakter – odsyłający do obliczenia według dotychczasowych zasad przewidzianych w art. 53 ustawy.

Wbrew jednak odmiennemu pogładowi Sądu I instancji, zdaniem Sądu Apelacyjnego, z powyższego faktu nie sposób wyprowadzić wniosku dotyczącego możliwości ponownego ustalenia części emerytury obliczonej w oparciu o wspomniany art. 53 przy zastosowaniu reguł przewidzianych w art. 110 lub 111 cytowanej ustawy.

Przedmiotowe zagadnienie zostało bowiem jednoznacznie uregulowane w ust. 6 powołanego art. 183, wedle którego do ponownego ustalenia wysokości emerytury, o której mowa w ust. 1-5, z tytułu podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym po dniu przyznania emerytury stosuje się art. 108.

Ta ostatnia norma prawna w ust. 2 przewiduje tymczasem, iż emerytury obliczone według zasad określonych w art. 26 powiększa się o kwotę wynikającą z podzielenia składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu ustalenia prawa do emerytury, o której mowa w art. 24 i 24a, i zwaloryzowanych zgodnie z art. 25 przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone dla wieku danego ubezpieczonego w dniu złożenia wniosku o przeliczenie wysokości emerytury, z uwzględnieniem ust. 4 i 5.

Jakkolwiek powyższy przepis istotnie posługuje się zwrotem "emerytur obliczonych według zasad określonych w art. 26", poprzez jednoczesne odwołanie się do pojęcia "emerytury, o której mowa w art. 24" oznacza, iż wynikająca z niego metoda ponownego ustalenia świadczenia emeryta, który po dniu przyznania emerytury podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, dotyczy wszystkich bez wyjątku emerytur przyznanych w oparciu o art. 24, niezależnie od tego, iż

w przypadku osiągnięcia wieku emerytalnego w latach 2009-2013, świadczenie ma charakter mieszany, tj. częściowo obliczony według zasad zastrzeżonych dla starszych ubezpieczonych, czyli urodzonych do dnia 31 grudnia 1948r., a więc wyłącznie według zasad przewidzianych dla emerytur wypłacanych z nowego systemu emerytalnego.

Wypada przy tym podkreślić, iż omawiane przepisy, jak każda norma prawna z zakresu ubezpieczeń społecznych, muszą być wykładane ściśle, co oznacza

w zasadzie prymat dyrektyw wykładni językowej w odniesieniu do pozostałych metod wykładni, w tym wykładni systemowej i wykładni historycznej lub celowościowej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008r., I UZP 6/08, OSNP 2009, nr 9-10, poz. 120 i orzecznictwo tam powołane).

Skoro zatem Z. H. nabyła prawo do emerytury na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bez względu na fakt, iż z uwagi na osiągnięcie wieku emerytalnego w 2010r. część emerytury obliczono na podstawie art. 53, z mocy art. 183 ust. 6 do ponownego ustalenia wysokości przedmiotowego świadczenia z tytułu podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym po dniu przyznania emerytury, zastosowanie znajduje wyłącznie art. 108, czyniąc niedopuszczalnym żądanie uwzględnienia w tym zakresie zasad określonych w art. 110 lub 111 cytowanej ustawy, albowiem mieszany charakter dotyczy wyłącznie sposobu ustalenia wysokości emerytury, nie wywołując jednak jakichkolwiek dalszych skutków dla jej ponownego obliczenia.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Apelacyjny uznając apelację organu rentowego za w pełni uzasadnioną, na mocy art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok orzekając jak w sentencji.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA A. Grymel /-/ SSA E. Piotrowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR